

van de diensten die het goed bewijst. De grond bewijst een on-eindige reeks van diensten, die ieder gelijk zijn aan de zuivere grondrente. De waarde van den grond wordt derhalve verkregen door kapitalisering van de grondrente. De hoogte van den rentevoet, welke hierbij gebezigd wordt is de heerschende rentevoet. De verkregen uitkomst is de ruilwaarde of de prijs van den grond.

Indien de rentevoet slechts geringe afwijkingen vertoont, zal de invloed van dezen factor in vergelijking met die van den factor grondrente gering zijn. In hoofdzaak wordt de prijs van den grond derhalve beïnvloed door de hoogte van de grondrente. Waar, gelijk wij zagen, deze afhankelijk is van Opbrengst en Ersatzquote, is dus ook de prijs van den grond van deze factoren afhankelijk. Derhalve geldt ook hier de wet, dat de productiefactor zijn waarde ontleent aan het eindproduct. Of m.a.w. dat de prijs van den grond een functie is van den huurprijs van het huis en niet omgekeerd. Dit is het punt, waarover de bovengeschetste strijd loopt. Oppervlakkige beschouwing van de werkelijkheid leidt tot de meening, dat het anders is. Wij zien den bouwondernemer zijn voorecalculatie maken en daarbij gebruik maken van den prijs van den grond en der andere productie-factoren en zoo berekenen den prijs, waarvoor hij verkoopen of verhuren moet om de rente van zijn kapitaal te kunnen maken. Dat de prijs van den grond, dien hij in zijn calculatie opneemt gebaseerd is op de verwachte toekomstige huur-opbrengst, valt niet in het oog, maar is niettemin waar. Is inderdaad de prijs, dien hij voor den grond besteed heeft hooger dan in overeenstemming is met de toekomstige rentabiliteit van het huis, dan draagt het eind den last en lijdt hij verlies. Duidelijk springt de waardebepaling in verband met de opbrengst in het oog, indien in het centrum der stad grond beschikbaar komt, b.v. ten gevolge van een doorbraak.

Uit het bovenontwikkelde vloeit nu nog een en ander voort, t.o. van twee punten.

1e. de huurkazerne. *Eberstadt's* kazernieringsrente-theorie schrijft de stijging der huren toe aan het feit, dat als aan den stadsrand huurkazernes worden gebouwd, deze den grondprijs opdrijven, waardoor dit type van woningen ook voor de verdere uitbreiding noodzakelijk wordt. Wij weten nu, dat hij hierbij van een juist uitgangspunt uitgaat. Immers de huurkazernebouw maakt een intensief gebruik van den grond. Op eenzelfde oppervlakte produceert men meerdere woningen, wordt dus een in totaal grootere opbrengst verkregen, waardoor de grondrente hooger wordt, dan bij een meer verspreide bebouwing het geval is. Wil dit nu zeggen, dat de woninghuur eveneens stijgt? Immers neen. Integendeel bestaat de mogelijkheid, dat de woningprijs per eenheid daalt, door de grootere „Ausnützung” van den grond, waardoor het aanbod van woningen vergroot wordt. Daaruit volgt, dat een verbod voor huurkazernes evenmin behoefte te leiden tot verlaging van de huren. Wel leidt het tot verlaging van de grondrente.

2e. De speculatie. Is de grondwaarde een functie van den huurprijs, dan volgt daaruit dat speculatie den prijs endgültig niet kan opdrijven. De speculatie is dan ook niet de oorzaak van de stijging, maar is eerst mogelijk ten gevolge van de prijsstijging, waarvan de speculant gebruik maakt. De speculant koopt goedkoop grond, omdat hij hoopt, dat door de stadsuitbreiding de landbouwgrond bouwgrond worden zal. Komt zijn verwachting uit, dan strijkt hij de winst op, die de oorspronkelijke bezitter ook zou gemaakt hebben als hij zijn tijd zou hebben afgewacht. „Der Spekulant lenkt nicht den Preis, sondern wird von ihm gelenkt”.¹⁶⁾

Intusschen is er één omstandigheid, welke oorzaak is, dat in het bijzondere geval van den bouwgrond, de speculatie eenige

meerdere speelruimte heeft dan in andere gevallen. Wij wezen er reeds op, dat de woningbehoefte een levensbehoefte van den eersten rang is en dat het percentage van het inkomen, dat besteed wordt om deze behoefte te bevredigen, zeer uiteenloopt. In 't algemeen kan gezegd worden dat men voor deze behoefte-bevrediging groote offers over heeft. Gevolg hiervan is, dat de weerstand tegen een hooge vraagprijs op dit punt niet groot is aan de zijde der koopers; en dat derhalve althans tijdelijk de speculatie een kans heeft om de prijzen op te drijven, hooger dan bij groote weerstand economisch mogelijk zou zijn. Daartegen ontstaat echter ook hier weder reactie. Evenals dit met andere eerste levensbehoeften het geval is, wordt de prijsvorming ten aanzien van den consument, eerst na een betrekkelijk lange periode door dezen beïnvloed. Als regel moet de consumment om op een bepaald moment in een bepaalde behoefte te voorzien, den prijs betalen, die hem gevraagd wordt. Eerst daarna kan hij, door den gebruiksduur te rekken of door vervanging van het goed door een ander soortgelijk goed invloed uitoefenen op de prijsvorming. En naarmate de organisatie-gedachte ook vat krijgt op de verbruikers als zoodanig, zal deze invloed sterker worden.

J. SIBLESZ Jr.

ARCHIEFKLASSIFICATIE

III. De keuze van het archief-klassificatie-systeem

Toetst men de eischen, waaraan het archief-klassificatiesysteem moet voldoen, aan de voorschriften, door *Brown* voor bibliotheekklassificatie-systemen gegeven, dan rijst allereerst de vraag, of de voor bibliotheekgebruik in de eerste plaats en, zooals werd aangetoond, terecht gestelde voorwaarde van alomvattendheid ook bij het archiefbeheer gesteld moet worden. Het antwoord op deze vraag moet ontkennend luiden.

Het meest typische verschil tusschen een bibliotheek en een archief is, dat de eerste van onbepaalde omvang is, dat van geen enkele bibliotheek, zelfs niet van een op een speciale tak van wetenschap of bedrijf gerichte, gezegd kan worden, dat zij volledig is. Er kunnen en er zullen steeds nieuwe aanwinsten komen, al ware het alleen reeds, omdat op elk gebied boeken blijven verschijnen, omdat het gebied van de bibliotheek uitgebreid kan worden, omdat van een buiten den handel geraakt werk een der weinig overgebleven exemplaren vrij kan komen. Een archief daarentegen is een scherp begrensd geheel; van elk stuk is met zekerheid uit te maken of het in een bepaald archief al dan niet thuisbehoort en van elk archief kan omschreven worden uit welke stukken het, bij volkomen gaafheid, bestaat. Het kan niet beter gezegd worden dan zooals *Muller, Feith* en *Fruin* dit in hun „Handleiding voor het ordenen en beschrijven van archieven” (2e druk 1920) deden:

„Een archief is het geheel der geschrevene, geteekende en ge-„drukte bescheiden, ex officio ontvangen bij of opgemaakt door „eenig bestuur of een zijner ambtenaren, voorzoover deze bescheiden bestemd waren om onder dat bestuur of dien ambte-„naar te blijven berusten”.

De voorstanders van toepassing van een alomvattend klassificatiesysteem voor archief-doeleinden, meenen dat het door een systeem gegeven teveel niet schaaft. Veel grooter is, volgens hen, het gevaar dat in een voor eigen archiefgebruik pasklaar gemaakt, beperkt schema, iets, dat later moeilijk in te lasseschen zal zijn, wordt vergeten; dat geen plaats wordt opengehouden voor niet te voorziene, later noodzakelijk blijkende uitbreidingen. Het valt niet te ontkennen, dat deze argumenten een grond van juistheid bevatten, doch men bedenke, dat zelfs op het stuk van volledigheid en voorzorg te ver gegaan kan worden. Zeker, wie zijn archief gaat indeelen volgens *Dewey's* ± 33000 begrippen omvattende decimaal-klassificatie, zal niet licht op een

¹⁶⁾ *Kleinwachter* pag. 231.

onverhelpbaar tekort in den geboden begrippen-voorraad stuiten; maar men moet het een heel eind gebracht hebben in de kunst van zich over niets te verbazen, om zonder verwondering te zien, dat een wijnkooper, bij het rangschikken van zijn papieren, begint met de indeeling: Algemeene werken, Wijsbegeerte, Godsdienst, Sociale wetenschappen en recht, Taalkunde, Natuurkundige wetenschappen, Toegepaste wetenschappen, Schoone kunsten, Letterkunde, Geschiedenis en Aardrijkskunde.

Dewey's decimaal-klassificatie wordt hier tot voorbeeld gekozen, omdat deze en in het bijzonder de in de eerste jaren van deze eeuw ontstane Brusselse bewerking ervan, het bibliografische systeem vormt, dat in den ruimsten kring bij archief-rangschikking wordt toegepast. Dit systeem heeft zich een zoo groote bekendheid, men mag wel zeggen, vermaardheid verworven, dat het overbodig geacht kan worden, het hier in den breedte te beschrijven. De naam reeds wijst op een doorgevoerde indeeling in tien. hoewel, strikt genomen, de indeeling steeds in negenen geschiedt, waarbij de ontstane deelen gemerkt worden met de cijfers van 1 tot en met 9, terwijl het overschietende, te algemeen van inhoudsvorm, om bij de onderverdeling betrekken te worden, als tiende onderdeel gemerkt wordt met het cijfer 0. Allereerst wordt het gansche veld van menschelijk weten en kunnen verdeeld in negen klassen, de hierboven genoemden, met voorop een klasse „Algemeene werken”, werken die dus niet bij de klassificatie naar inhoud betrokken worden. De tiendeelgheid is zeker een van de zwakke punten in *Dewey's* systeem; men heeft het gewilde zoeken naar niet meer en niet minder dan tien samenstellende deelen van elk begrippen-complex wel eens vergeleken met het Prokrustesbed, dat altijd gevuld moet zijn; te korte gasten werden uitgerekt, te langen werd een stuk van de beenen afgehakt. Dat men bij elke verdeling niet verder gaat dan hoogstens tot tien, heeft een goede reden; wij kennen tien cijfers, cijfers zijn zeer geschikt om de gevormde groepen kort aan te duiden; in een reeks van cijfers, die van links naar rechts groepen van steeds lager wordende orde aanduiden, zou tweecijferige aanduiding voor één groep, verwarrend werken. Ook is het zich moeten beperken tot tien niet overwegend hinderlijk. Worden meer dan tien, vrijwel gelijkwaardige, samenstellende elementen in een groep gezien, dan zal er toch altijd nog genoeg ongelijkwaardigheid onder hen bestaan, om eerst een verdeling in minder dan tien groepen van onderling meest gelijkwaardige te maken, om daarna in een volgende onderverdeling tot verdere splitsing te geraken. Maar waarom het aantal deelen nimmer beneden tien mag blijven, is niet duidelijk en het steeds kunstmatig tot tien opvoeren ervan, leidt tot verdeling in niet meer gelijkwaardige deelen en tot splitsingen, die buiten de geldende gewoonte staan en daarom onpraktisch zijn. Zoo is elke eerste indeeling van het aardoppervlak, anders dan in de vijf werldeelen, onpraktisch; in dit geval is tien te veel. Een verdeling van het Nederlandsche grondgebied dient in de eerste plaats te berusten op het bestaan van elf provincies; hier is tien te weinig, maar de mogelijkheid is geboden om eerst te groepeeren in de provinciën ten noorden van een nader aan te duiden grens en die ten zuiden daarvan, om daarna elk van deze beide groepen te splitsen in de provincies welke zij omvatten. Het bezwaar van de door dik en dun volgehouden deeling in tien geldt uit den aard der zaak niet slechts bij toepassing van *Dewey's* systeem bij archiefklassificatie; het is het systeem zelf eigen en moet bij elke toepassing ervan, waar dan ook, gevoeld worden. De specifieke bezwaren tegen het gebruiken van *Dewey's* klassificatie voor archief-doelinden zijn andere en wel in de eerste plaats, de voor bibliotheken juist niet genoeg te waardeeren alomvattendheid, die, zooals hiervoor werd aangetoond, indruischt tegen het karakter van een archief als scherp begrensd, op zichzelf staand geheel. In het reeds aangehaalde werk van *Scholfield* wordt *Dewey's* systeem weliswaar ten zeerste geprezen, maar als het om de toepassing ervan voor archieven

gaat, komt de bedenking: „Misschien zouden 98 % er van niet „passen op Uw onderneming, en de overige 2 % zouden sterk „uitgebreid moeten worden, omdat zij niet voldoende in bij- „zonderheden zouden afdalen om er Uw briefwisseling behoor- „lijk mee te behandelen”.

Het tweede en meest overwegende bezwaar tegen het toepassen van een buiten het archief ontstaan, bibliografisch systeem, is, dat er een andere denkwijze en denkriching aan ten grondslag ligt, dan aan den archiefvormenden arbeid. De zaak, het zakenbelang, de bestuursactie, zijn de uitgangspunten, waarbij het denken van den man aan de schrijftafel begint, en indien de man in het archief de abstracte wetenschap tot punt van uitgang neemt, dan valt er heel wat bij elkander aan te passen, te schipperen, te overbruggen, voordat de vruchten van beider werk over en weer genietbaar geacht kunnen worden, zoo dit al ooit het geval zal zijn. Een goed administratief organisator moet, al zal hij de fijne puntjes van de archief-economie niet kennen, den archivaris bij zijn methode van werken en wijze van denken kunnen volgen, of beter nog, de archivaris moet den administreerenden organisator in zijn doen en denken volgen. Als *tarwe* op het kantoor beschouwd wordt als koopwaar, zoodat men alleen in de handelingen: het koopen en verkoopen ervan, belang stelt, dan moet bij de klassificatie van door die handelingen in het leven geroepen papieren in het archief niet gezocht behoeven te worden in de groep: *plantaardige producten of levensmiddelen*. Het valt niet te ontkennen dat er wereldondernemingen zijn, die met de meest uiteenlopende aangelegenheden, oogenschijnlijk geheel buiten het gebied van handel, bedrijf of nijverheid liggende, in aanraking komen. Zoo kan een cultuuronderneming, die in het verre Oosten werkt met aanhangers van de daar verbrede godsdiensten, in haar archief een meer of minder groote verzameling van stukken hebben, betreffende regelingen, in verband met die godsdiensten, voor verschillende gebieden getroffen. De begrippen *godsdienst*, *Boedhisme* e.d. kunnen dus, hoe onwaarschijnlijk dat oppervlakkig schijnen moge, bij de klassificatie van een cultuurzaken-archief een rol spelen, maar dan toch als onderdeel van arbeidsregeling, van exploitatie in zekere landstreken, of van een ander, nader bij de kern van het bedrijf staand begrippensamenstel. Op het kantoor komt men er ten laatste toe, zoo ongeveer langs de lijn: exploiteeren, exploiteeren in Oost-Indië, exploiteeren op Java, zoeken van werkkrachten voor de exploitatie op Java, aannemen van werkkrachten, regelen van de voorwaarden voor die werkkrachten, rekening houden met de godsdiensten. Maar de archivaris, volgeling van *Dewey*, denkt: Hoofdgroep twee: *Godsdienst*. Het is, kortweg gezegd, niet ongerijmd, dat men in het archief van een cultuuronderneming dossiers inzake godsdienst vindt; het is wel ongerijmd, dat bij de klassificatie van zulke een archief het begrip *Godsdienst* een hoofdgroep vormt. Hier is een kloof tusschen de denkwijzen en de denkrichingen van den ondernemer en zijn archivaris, zóó diep, dat er wel eens een en ander van den Archiefinhoud hopeloos in zal verzinken.

De eerste van de door *Berwick Sayers* aan het bibliografische systeem gestelde eischen, de alomvattendheid, is dus allerminst te stellen aan het archiefklassificatie-systeem, en daarmee is het bibliografisch systeem voor archiefgebruik veroordeeld. Dit neemt intusschen niet weg, dat het van belang blijft na te gaan, in hoeverre de overige vier eischen aan niet voor de boekerij bruikbare, maar speciaal op archiefdoelinden gerichte systemen, gesteld moeten en kunnen worden.

Dat elk systeem, ten opzichte van het gebied, waarop het toegepast wordt, volledig moet zijn, is een voorwaarde, die als vanzelf sprekend beschouwd kan worden; zoo ook de eisch van geleidelijke afdaling van het algemeene naar het bijzondere; men kan zich bezwaarlijk een andere wijze van verdeelen en herhaald onderverdeelen voorstellen. Dat het systeem niet kritisch mag wezen, geldt zoowel voor archief- als voor bibliotheek-klassificatie; alleen zal men bij bibliotheek-klassificatie eerder

dan bij archief-behandeling, in het euvel van de kritiek vervallen.

Aansluiting van het classificatie-systeem bij de eigenaardigheden van de rangschikking is, zooals alweer vanzelf spreekt, een eisch, die voor elk archief gesteld moet worden, zoo goed als voor elke bibliotheek. Hier is het voornamelijk dat de vormklassen, de op grond van stoffelijke gedaante en inhoudsvorm van de archief-eenheden te vormen groepen, aandacht vragen. Meestal zal een verdeeling in dossiers, bundels, boeken, dozen, koffers, enz. vóór elke andere gaan; men kan bezwaarlijk dossiers, en koffers op één rek, naast elkander bergen. Veelal zal ook een splitsing in brieven en copieën, kantoorboeken, couranten en tijdschriften, kaartregisters, enz. voorop staan. Op dit gebied doet ieder, waartoe de noodzakelijkheid hem leidt; ook hier geldt bovenal: groepeeren is de kunst, niet verdcelen. Wát er te groepeeren zal zijn *vindt* de klassificerende, hij *maakt* dat niet. De door den archivaris aangetroffen uiterlijke- en inhoudsvorm-verschijningen zullen meestal geheel andere zijn dan die, welke den bibliothecaris worden voorgezet; maar de verplichting om met die verschijningen rekening te houden, bestaat voor beiden.

(Wordt vervolgd.)

H. HYMANS.

BESLECHTE GESCHILLEN

Red. Mr. A. E. J. NYSINGH

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

DE GETAXEERDE POLIS

Verzekering is een overeenkomst, waarbij de verzekeraar zich verbindt aan den verzekerde de schade te vergoeden, welke deze door het plaats grijpen van een of meer bepaalde, onzekere gebeurtenissen zal lijden, zulks tegen betaling van een premie door den verzekerde.

Het kenmerkende der overeenkomst — wij wezen er in een vorig artikel reeds op — is hierin gelegen, dat het een *schade-vergoedingscontract* is. Op die gedachte is ons assurantierecht gebouwd, daaraan worden de verschillende vragen, welke zich telkens weer in de praktijk voordoen, getoetst.

Het belang dat de verzekerde heeft bij het niet plaats vinden van de rampen, waar tegen verzekerd wordt, behoeft niet steeds voort te vloeien uit zijn eigendomsrecht op de zaken, welke aan het gevaar zijn blootgesteld; ook een ander dan de eigenaar kan belang hebben, bijv. de hypotheekhouder, dat zijn onderpand niet waardeloos wordt. Doch wat ook de aard van het belang moge zijn, een werkelijk belang voor den verzekerde dat de ramp niet intreedt, moet er zijn; en bovendien, de verzekerde kan niet meer vergoed krijgen dan de werkelijk door hem geleden schade.

In de polis moet ingevolge de voorschriften der wet worden uitgedrukt „het bedrag der som, waarvoor verzekerd wordt”. De beteekenis van die aanduiding is deze, dat daarmee wordt aangegeven het maximum bedrag, dat de assurateur zal hebben te vergoeden.

Of hij dat geheele bedrag zal moeten betalen hangt van verschillende omstandigheden af, waarop thans niet kan worden ingegaan. Doch wel mag er op gewezen worden, dat het geheele bedrag niet behoeft te worden betaald, indien de schade, welke de verzekerde heeft geleden, minder groot is, ook al is de verzekerde zaak (het verzekerd belang) geheel verloren gegaan.

De verzekerde zal dus, wanneer hij in rechten schadevergoeding wenscht te vorderen, moeten bewijzen, dat hij schade heeft geleden en tot welk bedrag. Dit bewijs is niet altijd gemakkelijk, dikwijls zelfs heel moeilijk. Vooral wanneer het betreft schilderijen, antiquiteiten e.d. is vaststelling van de schade, voor den

eigenaar bij totaal verlies de waarde, bezwaarlijk; hoe zal men door deskundigen nog doen taxeren wat door den brand is vernield of misschien op den bodem der zee ligt?

De praktijk tracht deze bezwaren te ondervangen, door in de polis te vermelden, wat de werkelijke waarde is van de verzekerde zaak (gemakshalve bepalen wij ons nu verder tot het geval dat het eigendomsrecht het verzekerd belang is).

Die waarde behoeft niet gelijk te zijn aan de verzekerde som, aan het bedrag, waarvoor verzekerd is. Men kan immers ook voor een gedeelte eigen risico dragen, of wel zich op verschillende polissen bij verschillende assuradeuren ieder voor een gedeelte verzekeren. In dergelijke gevallen is de getaxeerde waarde hooger dan de verzekerde som; meestenzijds zijn deze bedragen gelijk. Polissen waarin de waarde van de verzekerde zaak is uitgedrukt, noemt men „getaxeerde” polissen, tegenover „open” polissen, wanneer zulks niet het geval is.

De strekking van de getaxeerde polis is dus, om het bewijs van de grootte der schade te vergemakkelijken voor den verzekerde. Dat hij schade heeft geleden door de ramp waartegen verzekerd wordt moet natuurlijk allereerst vaststaan; ingeval van geschil rust ook daarvan op den verzekerde de bewijslast. Hij zal niet alleen hebben te bewijzen dat het goed is verloren gegaan of beschadigd, en wel door een oorzaak, waartegen hij was verzekerd, maar ook dát hij schade heeft geleden, dát hij bij de verzekerde zaak belang had; bijv. dat hij eigenaar was. Ook ter vergemakkelijking van dat bewijs komen dikwijls voorwaarden in den polis voor, bijvoorbeeld de Engelsehe P.P.I. clause (policy proof interest), doch de beteekenis van dergelijke clausules is thans niet aan de orde.

De getaxeerde polis heeft uitsluitend beteekenis voor het bewijs van het bedrag der schade; bij totaal verlies, om de waarde, welke verloren gegaan is, vast te stellen; bij partieel verlies, om houvast te geven voor de schadebepaling door vergelijking van de waarde van het restant met de waarde vóór het intreden van de ramp.

Welke is nu die beteekenis volgens Nederlandsch recht?

Het Wetboek van Koophandel heeft aan deze vraag twee artikelen gewijd, en wel de artikelen 274 en 275.

Zij luiden:

Art. 274:

„Indien die waarde (die der verzekerde voorwerpen) in de polis is uitgedrukt, heeft de regter niettemin de bevoegdheid om aan den verzekerde de nadere rechtvaardiging der uitgedrukte waarde op te leggen, voorzooverre door den verzekeraar redenen worden aangevoerd, waaruit gegronnd vermoeden wegens het bovenmatige der opgave geboren wordt.

De verzekeraar heeft in allen gevalle het vermogen om de bovenmatigheid der uitgedrukte waarde in regten te bewijzen.

Art. 275:

„Indien echter het verzekerde voorwerp vooraf is gevalueerd door deskundigen, bij partijen daartoe benoemd en, desgevorderd, door den regter beëdigd, kan de verzekeraar niet daartegen opkomen, tenzij in geval van bedrog; alles behoudens de bijzondere uitzonderingen bij de wet gemaakt”.

Deze artikelen zijn niet zonder strijd tot stand gekomen; de oorspronkelijk voorgestelde redactie werd in de Tweede Kamer in de zitting van 19 Maart 1826 zelfs afgestemd. Tweeërlei belang stond tegenover elkaar. Aan den eenen kant wilde men den verzekerde gelegenheid geven het bewijs van de grootte der geleden schade op eenvoudige wijze te leveren; aan den ande-